

Nr 889

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 171, med förslag till lag med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m.

(Lika lydande med motion nr 733 i Första kammaren)

Det måste anses som anmärkningsvärt att regeringen nu — trots lagrådets erinringar och den allmänna opinionens kraftiga reaktion — framlägger förslag rörande åtgärder mot vissa icke legaliserade radiosändare. Om avlämnande av propositioner stadgas i riksdagsordningens 54 §, vars fjärde stycke har följande lydelse:

Övriga propositioner, som Konungen finner böra behandlas under riksdagens vårsession, böra till riksdagen avlämnas inom nittio dagar från dess öppnande, och må sådan proposition ej senare avlåtas, med mindre Konungen prövar uppskov med framställningen lända riket till men eller eljest finner synnerliga skäl föreligger för dess avlåtande.

Man kan inte rimligen hävda att någon av dessa förutsättningar föreligger. Lagrådet säger tvärtom att det inte föreligger något trängande behov av kriminalisering. En överenskommelse mellan de nordiska regeringarna kan i och för sig utgöra »synnerliga skäl». Men detta måste förutsätta att »synnerliga skäl» för förslaget framläggande vid så sen tidpunkt av riksdagen, som nu är fallet, föreligger med hänsyn till nordisk samverkan. Nordiska rådets beslut innehåller emellertid i den föreliggande frågan ingen rekommendation beträffande tidpunkten.

I det ursprungliga förslag, som regeringen remitterade till lagrådet, fanns en bestämmelse om straff i det fall sändningen är avsedd att mottagas i något av de nordiska länderna. Denna regel ansåg lagrådet ge lagen intryck att avse skydd mot sändningarnas innehåll eller att värna radiomonopolen i de nordiska länderna. Efter lagrådets omförmälan ströks denna bestämmelse och den återfinnes inte i det föreliggande lagförslagets 1 §. Lagförslagets 3 § synes emellertid kunna träffas av samma kritik som lagrådets ovan angivna. I denna paragraf straffbelägges viss angiven befattning med radiosändningar på öppna havet, oavsett om störning eller risk för störning föreligger. Som lagrådet framhåller omfattar konventionen och radioreglementet inte sådana fall. Departementschefens hänvisning till de internationella överenskommelserna synes därför vad avser denna punkt inte vara motiverad. Lagrådets grundläggande kritik att bestämmelserna ger intryck att antingen kriminalisera ifrågavarande sändningar på grund av deras innehåll eller i syfte att värna Sveriges radios monopolställning kan således anföras mot 3 §.

Det bör anmärkas, att de föreslagna åtgärderna om kriminalisering inrym-
mes varken i den åberopade konventionen med tillhörande reglemente eller
i den av Nordiska rådets majoritet antagna rekommendationen. Det bör här
tillfogas att Nordiska rådet hade till förfogande endast ett mycket knapp-
händigt material, som inte innefattade av regeringarna planerade lagförslag
och ej heller den internationella telekonventionen och radioreglementet.
Över huvud innehåller även den föreliggande propositionen en mycket knapp-
händig belysning av frågan. Det är anmärkningsvärt att i propositionen in-
tet omnämmande sker av den reservation som avgavs till rådsutskottets för-
slag.

Rådet uttalade sig inte om i vilken form ett ingripande skulle ske mot de
fria radiosändarna för att trygga efterlevnaden av gällande radioreglemente.
Departementschefen säger på s. 17 i propositionen att det med hänsyn till
bl. a. de geografiska och språkliga förhållandena synes »vara av väsentlig
betydelse, att åtgärderna blir av likartat slag åtminstone i Danmark, Fin-
land, Norge och Sverige, så att vad som är förbjudet i det ena landet icke blir
tillåtet i något av de andra». Lagrådet anför i sitt yttrande att »en utsträck-
ning av skyddsbestämmelsen till en stat som ej själv kriminaliserar dylik
sändning bör uppenbarligen ej ifrågakomma». Vid en jämförelse mellan
exempelvis det svenska och det danska lagförslaget framstår det emellertid
som tydligt att förslagen till väsentliga delar avviker från varandra.

Det föreliggande lagförslaget har av stora medborgarskaror tolkats som ett
intrång i den fria lyssnarrätten. Den vidsträckta kriminaliseringen överens-
stämmer uppenbarligen inte med det allmänna rättsmedvetandet.

Det är självklart att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt ingång-
na avtal. Därom får ingen tvekan råda. Men den omfattande kriminalisering
som lagförslaget innehåller är ingalunda en naturlig konsekvens härav. Den
konvention med tillhörande reglemente, som regeringen åberopar, innehåller
ingenting som direkt leder till krav på genomförandet av den nu före-
slagna lagstiftningen. Veterligen har, som lagrådet framhåller, icke någon
stat ännu genomfört lagstiftning i syfte att kriminalisera radiosändning i
strid med konventionen. Det kan tilläggas att antalet icke legaliserade sän-
dare uppgått till flera hundra, varav flertalet sänder från anläggningar på
land utan att lagstiftning av nu föreslagen typ med omfattande kriminalise-
ring tillgripits.

Det är över huvud oklart om konventionen förpliktigar Sverige att ingripa
mot sändarna utanför Sveriges kuster. Departementschefen anför i proposi-
tionen (s. 16) bl. a. att de förpliktelser att verka för radioreglementets efter-
levnad, som får anses följa av vårt lands anslutning till internationella tele-
konventionen, utgör vägande skäl för lagstiftningen. Det har emellertid ock-
så hävdats, att en anslutning till ett internationellt fördrag endast innebär
att vederbörande stat blir förpliktigad att tillämpa fördraget på de personer
och företag, som är underkastade statens makt, dess territorial- och perso-
nalhöghet, och att staterna inte har några förpliktelser att tillse att de inter-
nationella avtalen allmänt sett efterlevs av stater eller individer utanför de-

ras normala maktsfär. Då det alltså råder oklarhet om någon förpliktelse att ingripa åvilas Sverige ur såväl allmän folkrättslig som traktatsrättslig synpunkt utgör detta ytterligare ett skäl för anstånd med åtgärder mot ifrågavarande sändare och för frågans upptagande på ett internationellt plan.

Lagrådet föreslår uppskov med hänvisning bl. a. till önskvärdheten av en sådan internationell behandling och med hänsyn till att dessa sändare inte stör avlyssnandet av andra svenska sändare. Det finns som lagrådet anför ingen anledning att nu föregripa den diskussion som förestår i Europarådets juridiska kommitté och som kan leda till åtgärder av helt annat slag än dem som regeringen föreslagit. Vi vill i sammanhanget också påpeka att frågan är under behandling i Förenta Nationerna. Från svensk sida bör man verka för en internationell lösning. Under sådana omständigheter bör det framlagda lagförslaget enligt vår uppfattning inte antagas av riksdagen.

Propositionen aktualiserar ett annat spørsmål, som nära sammanhänger med den där behandlade frågan, nämligen spørgsmålet om införande av en friare ordning med större konkurrensmöjligheter än den i vårt land på TV- och radioområdet tillämpade. En sådan ordning skulle verka stimulerande och öka medborgarnas valfrihet. De religiösa rörelserna och de ideella organisationerna skulle med en friare ordning få större möjligheter att göra sina röster hörda i etern. Det problem vi här vidrört bör upptagas till prövning.

Enligt vår mening bör rätten för envar att utan inskränkning avlyssna radio- och TV-sändningar erkännas som en väsentlig medborgerlig rättighet. Vid lämplig tidpunkt bör frågan om införande av en bestämmelse i grundlagen rörande denna rätt och bestämmelser som i övrigt tryggar medborgerliga rättigheter i fråga om kommunikationer i etern upptagas till utredning. Vi avser att återkomma till denna fråga i ett senare sammanhang.

Under hänvisning till det anförda hemställes alltså,

att riksdagen måtte avslå proposition nr 171 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande ökad frihet och ökade konkurrensmöjligheter i etern.

Stockholm den 15 maj 1962

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Brita Elmén

Bertil von Friesen

Gustaf Kollberg

Henning Gustafsson

i Skellefteå